

"מסורת" ישראל – להמשיך או לזקוקת?/לתרגם או להשתיל?

א] מבוא

במדבר כ"ג/ט – כי מראש צרים אָרָאנוּ, ומגִבְעוֹת אֶשְׁרֵנוּ*"

רש"י [שם] – אני מסתכל בראשיתם ובתחילת שורשיהם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו, על ידי אבות ואימהות

דברים, פרשת האזינו, ל"ב/ז – זְכֹר יָמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שָׁנוֹת דְרֹגְדָר שָׁאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדָּךְ זָקֵנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ לְךָ :

1) מסכת שבת דף כ"ג עמוד א' – אמר רב חייא בר אשי אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך... "אשר קדשנו

במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה." והיכן "צונו"? ...רב נחמיה אמר: "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך."

2) רמב"ם [תמידין ומוספין ט/ו] – השיר שהיו הלויים אומרים... בשבת היו אומרים "מזמור שיר ליום השבת", **במוספי שבת**

אומרים שירת "האזינו", וחולקין אותה לששה פרקים; "הזייו ל"ך" כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת,

ואומרים פרק בכל שבת. גמרו השירה בששה שבתות = חוזרין לראש.

ב] מקור

מסכת ראש השנה דף כ"ה עמוד ב' – ואומר "משה ואהרן בכהו ושמואל בקראי שמו" – שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך: ירובעל בדורו – כמשה בדורו, בן דורו – כאהרן בדורו, יפתח בדורו – כשמואל בדורו. ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור – הרי הוא כאביר שבאבירים, ואומר "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם" – וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו, ואומר אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה.

רמב"ם [ממרים ב/א ב-]; ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין, ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך. בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין.

שו"ת חוט המשולש¹ [טא] – וכבר הוזהרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול הגאון החסיד **מוה"ר א"ע מווילנא**, **שלא לישא פנים בהוראה כו'.**

הרמ"א [חו"מ, כ"ה/א] – מיהו, י"א דאם נראה לדיין ולבני דורו מכת ראיות מוכרחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים = **יכול לחלוק עליו**, מאחר שאינו נזכר בגמרא (טור בשם הרא"ש) מ"מ אין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל אם לא שקבל מרבתי שאין נוהגין כאותה חומרא

מסכת סנהדרין דף ל"ו עמוד א' – דיני נפשות מתחילין מן הצד. מנא הני מילי? אמר רבי אחא בר פפא: אמר קרא "לא תענה על רב" = לא תענה על רב.

הסבר רש"י [שם] – כתיב בלא יו"ד. משמע; לא תחלוק על מופלא של בית דין. הלכך, לא מתחילין מיניה, **זלמא חזא ליה חובה ולא פלגינא עילוייה**, ומתחילין מן הצד שישמע אחד דברי אחד מן המזכים ויסכים עמו.

שו"ת אגרות משה [או"ח, סימן ק"ט] – ה' אדר תשי"ב. מעייכ ידי הנכבד הרב הגאון מו"ה ר' מנשה קליין שליט"א שלום וברכה. הנה מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר הלכה – הוא למותר **כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת**, וח"ו **מלשתוק מי שסובר שאינו כן בין לקולא בין לחומרא**. ומצד "לא תענה על רב"... לאו למימרא דאסור "לענות על רב", דאדרבה – אסור לו לשתוק! אלא הכי אמר קרא; שראוי לעשות בענין שלא יצטרכו לענות על רב, כלומר שידברו הם תחלה, ולא מפני כבודו אלא **שיש לחוש שמא לא ירצה התלמיד אח"כ לחלוק על הרב**... ולבד זה, אין דין זה אלא ב"עמידה למנין" **ולא באמר הגדול הדין דרך למוד או אף דרך תשובה למעשה** ולא היה בצרוף למנין וכדאשכחן כמה פעמים שהקשו התלמידים לרבים על פסק דינם והוראתם ואף שאפשר הוא מטעם התוס' משום שהוא דרך שאלה או משום שאינו בד"נ... **לכן אף אם יחשוב אותי כתר"ה לגדול רשאי לחלוק וממילא מחוייב לומר דעתו ואין מן הצורך להתנצל**.

ג] הסבר

דברים רבה [פרשת "וזאת הברכה" י"א/א] – העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו. ומנין הוא מתחיל? מתחלת הברכה שטעה. ומהיכן למדו? מאבות העולם ...

• אברהם בירך את יצחק מנין? דכתיב (בראשית כה) **"ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק"**.

• ...עמד יצחק לברך את יעקב. אמר; **"ממקום שפסק אבא משם אני מתחיל"**; אבא הפסיק ב"ויתן", אף אני מתחיל ב"ויתן". מנין? שנאמר; **"ויתן לך אל-הים"**. ובמה חתם יצחק? בקרייה שנאמר (שם/בראשית/ כח) **"ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אותו"**.

• עמד יעקב לברך את השבטים. אמר; **"איני פותח אלא ב"קרייה"**, שנאמר (שם/בראשית/ מט) **"ויקרא יעקב אל בניו"**. ובמה חתם? בזאת שנא' (שם/בראשית מ"ט) **"וזאת אשר דבר להם אביהן"**.

• עמד משה לברך את ישראל. אמר **"איני פותח אלא ב"זאת"**. מנין? ממה שקרינו בענין; **"וזאת הברכה"**.

בראשית רבה [פרשת "ויחיי", ק"יב] – ובמה חתם משה? (דברים ל"ג) **"אשריך ישראל"**. ואף דוד כשבא לומר תהלה, ממקום שפסק משה משם התחיל (תהלים א) **"אשרי האיש"**.

¹ עבודה של שלושה רבנים משיבת וולוז'ין, מחברו של חלק א' הוא רבי חיים בן יצחק מוולוז'ין [1749-1821].

תנא דבי אליהו [אליהו רבה, פרשה כ"ג]- (היו) [יהיו] אומרים כל אחד ואחד; "מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב, שלא קנו העולם הזה והעולם הבא אלא בשביל מעשיהם הטובים ותלמוד תורה!" שנו חכמים במשנה; "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר, בשבילי נברא העולם (סנהדרין פ"ד מ"ה). לא יאמר אדם (עצמו) [לעצמו], העולם הזה מלא תוהו ובוהו, אלך אוכל ואשתה (אהנה) [ואהנה] ואלך מן העולם, ... אם תלמיד חכם הוא, חוסך בו חכמה ובינה דיעה והשכל, ואם פנה עצמו לדברים אחרים עליו הוא אומר, כי נבל נבלה ידבר (ישעיה ל"ב ו').

שפת אמת² [במדבר, פרשת במדבר, שנה תרל"ד]- **וא"ז מו"ר ז"ל**³ אמר בשם **הרב ז"ל מפרשיסחא** פי' מ"ש ז"ל: "לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב כו", כי מי פתי יחשוב לדמות עצמו לאבות הקדושים? רק הפי', **שלא יהי נפרד**, ויהי למעשיו נגיעה ואחיזה במעשה אבותיו כו'. וז"ש "באותות לבית אבותם" שיהי' **דמיון ורמז** במעשיו למעשי אבות.

זלמן שז"ר [מכתב לתלמידי ישראל, 1949]- תפתחו את חדרי לבבכם לרווחה בפני תורת ישראל. ...זכרו: אתם נתבעים להיות **ממשיכים**....אהבו

את מורשת עמכם....הוקירו נא את גדולי יוצריו ומוריו, הקדמונים והחיים איתנו היום. לימדו להתקשר קשרי נפש ולב עם המורשת הנצחית,

...ושימרו, שימרו על הפיקדון."

² רבי יהודה אריה ליב אלטר, 1847-1905, האדמו"ר השלישי מגור

³ רבי אברהם מרדכי אלטר, בנו של מייסד חסידות גור הנקרא בעל "חידושי הרי"מ."